

ΕΝΑ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΤΩΝ ΕΤΩΝ
1902-1904, ΑΠΟ ΤΟ ΘΕΟΛΟΓΟ

Κωνσταντίνος Χιδώνης

Η πρώτη περίοδος της τουρκικής εξουσίας στη Θάσο, ύστερα από την κατάλυση της αιγυπτιακής κυριαρχίας (1902), διαφωτίζεται από το πρωτόκολλο των εισαγομένων εγγράφων των δύο συνοικιών του Θεολόγου, που καλύπτει τη χρονική περίοδο 1902-1904. Στο πρωτόκολλο αυτό δε γίνεται απλή μνεία των εγγράφων, όπως συνηθίζεται, αλλά καταγράφονται τα ίδια τα έγγραφα, που αποτελούν σήμερα ανεκτίμητη ιστορική πηγή. Οι σελίδες είναι αριθμημένες και φέρουν τυπωμένες έγχρωμες γραμμές οριζόντια και κάθετα. Η αρίθμηση, που δεν είναι χειρόγραφη, αρχίζει από τον αριθμό 1 και τελειώνει στον αριθμό 178. Αν εξαιρέσει κανένας τις σελίδες 1, 173 και 178, που είναι οι μόνες άγραφες, καθώς και τις σελίδες 174-177, όπου σημειώνονται νεότερα γεγονότα του 1912, οι υπόλοιπες χρησιμοποιούνται για την καταγραφή των εγγράφων της τουρκικής διοίκησης. Η καταχώρηση αυτή αρχίζει από τη σελίδα 2 και χωρίς διακοπή συνεχίζεται μέχρι τη σελίδα 172. Ο κώδικας είναι από χαρτί και έχει διαστάσεις $0,276 \times 0,180$. Περιβάλλεται από χοντρό στερεό χαρτόνι, που καλύπτεται εξωτερικά από λεπτό ύφασμα. Ένα πρόσθετο λευκό φύλλο, που τοποθετήθηκε κατά τη στάχωση, από τη μια κολλά και ντύνει την εσωτερική επιφάνεια του περιβλήματος, από την άλλη η υπόλοιπη μισή προέκτασή του αποτελεί το εσώφυλλο του πρωτοκόλλου. Το ίδιο γίνεται και στο τέλος, μόνο που, ενώ σώζεται το κολλημένο χαρτί, λείπει το υπόλοιπο μισό, που αποτελούσε τη συνέχεια της τελευταίας σελίδας. Τα έγγραφα, που απευθύνονται στη μία ή στην άλλη μουχταροδημογεροντία του Θεολόγου, καταχωρούνται στο ίδιο πρωτόκολλο μέχρι τη σελίδα 75. Μετά τη σελίδα αυτή παύει η καταχώρηση των εγγράφων που αφορούν τη μουχταροδημογεροντία του Κάτω Θεολόγου και καταχωρούνται μόνο τα έγγραφα που προορίζονται για τη μουχταροδημογεροντία του Άνω Θεολόγου. Συνεχίζεται όμως η καταχώρηση κι όσων εγγράφων κοινοποιούνται και στις δύο μουχταροδημογεροντίες, καθώς και όσα είναι γενικά και αφορούν όλες τις συνοικίες και τα χωριά

της Θάσου. Το κοινό πρωτόκολλο των δύο μουχταροδημογεροντιών, όπως διαπιστώνεται από τα ίδια τα έγγραφα που καταγράφονται, κράτησε μόνο ένα χρόνο, αφού αρχίζει στις 30 Απριλίου 1902 και σταματά στις 2 Απριλίου 1903. Ο διαφορετικός γραφικός χαρακτήρας αποδεικνύει ότι η καταγραφή των εγγράφων, που αφορούν την κάθε κοινότητα, γίνεται από δύο γραφείς. Ο ένας καταγράφει τα έγγραφα που αφορούν τη μουχταροδημογεροντία του Άνω Θεολόγου κι άλλος του Κάτω Θεολόγου. Η εξήγηση δίνεται από πράξη της 23ης Σεπτεμβρίου 1902, όπου οι δύο μουχταροδημογεροντίες συνήλθαν κι αποφάσισαν τα εξής: «Αι Μουχταροδημογεροντίαι αμφοτέρων των συνοικιών θα συνεργάζονται εις εν και το αυτό κονάκιον, θα συμβιβάζουν απάσας τας παρουσιάζομένας υποθέσεις των κοινοτήτων αναμειγμένας. Αι Μουχταροδημογεροντίαι θα συνέρχονται εις συνεδριάσιν κατά πάσαν Κυριακήν και Δευτέραν διά να θεωρώσιν διαφόρους υποθέσεις συναλλαγής και μικρών πταισμάτων, διά τας κλοπάς και πλημμελήματα πάντοτε. Οι Μουχτάρηδες εν απουσία των οφείλωσιν να εκλέγωσιν ένα εκ των Δημογερόντων ως αντιπρόσωπόν των εις ον έχωσι εμπιστοσύνην. Οι Δημογερόντες οφείλωσιν να παρευρίσκονται πάντοτε εις τας συνεδριάσεις· εάν τινες εξ ημών δεν ήθελον παρευρεθῇ, οι λοιποί θα αποφασίζωσιν τας τυχούσας υποθέσεις και αι αποφάσεις αυτών θα θεωρώνται από των απουσιαζόντων έγκυροι, καθώς και οι Μουχτάρηδες. Και ίνα μη επέλθῃ σύγχυσις μεταξύ των Μουχταροδημογεροντιών απεφασίσαμεν και συνετάξαμεν τον κατωτέρω κανονισμόν ως εξής: εις τα ανέκαθεν ορισμένα τεμπίχια... Τα δε ρεσίματα και διάφορα πιστοποιητικά θα δίδωνται διά μισθά των δύο Γραμματέων· και αν αυτά δεν φθάσουν, υπόσχεται η κάθε κοινότης εις την αποπληρωμήν»¹. Μαθαίνουμε λοιπόν ότι οι δύο μουχταροδημογεροντίες πράγ-

1. Βλ. σχετική πράξη που είναι καταχωρημένη στο βιβλίο των καταδικασθέντων σε φυλάκιση, σ. 5. Στο ίδιο βιβλίο καταχωρούνται, στις σ. 2 και 3, οι πράξεις της πρόσληψης των γραμματέων, στις σ. 8-10 δύο κοινές πράξεις των μουχταροδημογεροντιών, στις σ. 11-19 καταγράφονται οι οδηγίες για τις προκαταρκτικές έρευνες και καταδιώξεις που ανήκουν στους υπαλλήλους της δικαιοσύνης, δηλ. πώς θα γίνεται η μετάβαση στον τόπο του εγκλήματος, τι πρέπει να προσέχουν οι υπάλληλοι κατά τη διενέργεια αυτοψίας και πραγματογνωμοσύνης, πώς θα αξιοποιούνται τα στοιχεία, πώς θα συντάσσεται η έκθεση κλπ., στις σ. 19-20 δίνεται από τον προσωρινό νόμο περί του οργανισμού των Δικαστηρίων ο πρόλογος και το Α' κεφάλαιο που αναφέρεται στα Ειρηνοδικεία, στις σ. 20-21 το ΙΒ' κεφάλαιο από τον αυτοκρατορικό ποινικό νόμο, στις σ. 21-26 το Α' κεφ. για τη δικαστική αστυνομία, το Γ' κεφ. για τους φύλακες και δασοφύλακες των χωρίων, για τους μπεκτσήδες, για το πώς λαμβάνονται τα κλητηρικά δικαιώματα, πώς κοινοποιούνται οι κλήσεις στους κλητευόμενους, στις σ. 28-38 κατάγράφεται ο κανονισμός για το δαμαλισμό, στις σ. 41-46 οι εισπράξεις της κοινότητας Άνω Θεολόγου από πρόστιμα που αρχίζουν από τις 6 Ιουνίου 1916 και στις σ. 48-60 ακολουθεί το βιβλίο της καταγραφής των περιουσιών, αυτών που απεβίωσαν από το Σεπτέμβριο του 1920.

ματι συνεργάζονται και ότι υπάρχουν δύο γραμματείες για την εξυπηρέτηση της κάθε κοινότητας. Η συνεργασία αυτή φαίνεται πως κράτησε ένα μόνο χρόνο, γιατί το αρχικό κοινό πρωτόκολλο χρησιμοποιείται στη συνέχεια αποκλειστικά από τη μουχταροδημογεροντία του Άνω Θεολόγου.

Το πρωτόκολλο αυτό μαζί μ' άλλα χειρόγραφα βιβλία βρίσκονταν στην αποθήκη του παλιού γραφείου της κοινότητας. Σήμερα τα μεταφέραμε στα νέα γραφεία της κοινότητας Θεολόγου, για να διαφυλάσσονται και να βρίσκονται στη διάθεση του κάθε ερευνητή. Η αξία του πρωτόκολλου που παρουσιάζουμε είναι ανεκτίμητη, γιατί πληροφορούμαστε πράγματα που διαφωτίζουν άγνωστες πτυχές της νεότερης ιστορίας της Θάσου. Παρουσιάζεται μια εντελώς διαφορετική εποχή απ' εκείνη που μας παρέδωσαν οι γεροντότεροι με τις διηγήσεις τους. Ίσως και να τη συνέχισαν με παλιότερη ή νεότερη εποχή. Γεγονός είναι ότι ο πρώτος Τούρκος μουτεσαρίφης της Θάσου Μ. Κιαζήμ λαμβάνει μια σειρά προστατευτικών μέτρων, που αποβλέπουν στην ευημερία και στην πρόοδο των κατοίκων του νησιού. Η παρουσία του στη Θάσο δεν πρέπει να είναι τυχαία αυτή την εποχή. Με δικαιοσύνη επέλυσε πολλά θέματα που προέκυψαν μετά την κατάλυση της αιγυπτιακής κυριαρχίας. Μορφωμένος, φιλοπρόοδος και δίκαιος, βοήθησε τους ντόπιους για τη βελτίωση της θέσης τους, που είχε χειροτερέψει με τις τελευταίες ενέργειες της αιγυπτιακής διοίκησης, ενώ τιμώρησε Τούρκους που παρανομούσαν. Από το πλούσιο υλικό, που περιέχει το πρωτόκολλο, θα μνημονεύσουμε μερικά έγγραφα που παρουσιάζουν, κατά τη γνώμη μας, ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Το πρωτόκολλο αρχίζει μ' ένα έγγραφο που υπογράφεται από τον αντιπρόσωπο του καϊμακάμη Θάσου Εμίν, στις 30 Απριλίου 1902, και απευθύνεται στο νέο μουχτάρη Γιαζή Χ' Σταματίου και στους δημογέροντες Κωνσταντίνο Ι. Τζιάτα, Θωμά Δέμπα, Γεώργιο Γεωργιάδη και Σωτήριο Αναγνώστου του Άνω Θεολόγου. Το έγγραφο έχει ως εξής: «Συνεπεία της εν τω χωρίω σας γενομένης νέας εκλογής δι' ης εξελέγητε διά το έτος 1318 υμείς Μουχτάρης και Δημογέροντες της Άνω συνοικίας Θεολόγου και η Διοίκησις Θάσου αναγνωρίζει υμάς ως τοιούτους. Επειδή δε κατά τον νόμον θεωρείσθε και αποτελείτε μέλος της Σεβαστής Διοικήσεως, εντέλλεσθε όπως αναλαβόντες τα καθήκοντά σας ως τοιούτοι συμφώνως τω νόμω της υψηλής θελήσεως της Α. Α. Μεγαλειότητος του Άνακτος ημών κοινοποιείτε και επιβλέπετε τα του χωρίου σας αφορώντα, κοινοποιείτε δε αμέσως παν ότι ήθελε συμβή εν αυτώ και πάσας τας ενεργείας σας»². Το ίδιο έγγραφο κοινοποιείται και προς τη νέα μουχταροδημογεροντία του Κάτω Θεολόγου³, που την αποτελούσαν ο μουχτάρης Νικόλαος Βασιλικός⁴ και οι Δημο-

2. Πρωτόκολλο εισαγομένων εγγράφων κοινότητας Θεολόγου των ετών 1902-4, σ. 2.

3. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 3.

4. Για πρώτη φορά αναγράφεται ως Νικόλαος Βασιλικός, ενώ σε πολλά άλλα έγγραφα,

γέροντες Ιωάννης Σ. Λαμπίρης, Γεώργιος Χρηστίδης, Γεώργιος Κωνσταντίνου⁵ και Σ. Χ' Σταματίου.

Στις 23 Μαΐου 1902 κοινοποιείται από τον καϊμακάμη της Θάσου Φεϊζή εγκύκλιος, που αναφέρεται στο διορισμό των μουχταροδημογεροντιών και στα καθήκοντά τους σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις του νόμου. Η εγκύκλιος αποτελείται από 12 αριθμημένες παραγράφους. Γενικά η Διοίκηση διορίζει ως μουχτάρη τον πιο κατάλληλο από τους δημογέροντες. Οι δημογέροντες πάλι πρέπει να είναι τίμιοι και κτηματίες και δεν πρέπει να έχουν κατηγορηθεί για πλημμέλημα ή κακούργημα ούτε να έχουν καταδικασθεί. Η εκλογή τους γίνεται από τίμιους ανθρώπους κι επικυρώνεται από τη Διοίκηση. Ο μουχτάρης ως όργανο της Διοίκησης στα χωριά αποτελεί το εκτελεστικό μέσο και πρέπει να ενημερώνει τον καϊμακάμη για οτιδήποτε συμβεί στο χωριό του. Επιβλέπει για την ησυχία και την τάξη κι εξομαλύνει συμβιβαστικά με τους δημογέροντες τις διαφορές μέχρι 100 γροσίων. Σε περίπτωση μη συμφωνίας των αντιδίκων, αποστέλλονται στη Διοίκηση μ' έκθεση της μουχταροδημογεροντίας. Οι μουχτάρηδες με τα αστυνομικά όργανα, ή και χωρίς αυτά, συλλαμβάνουν τους ενόχους και τους στέλνουν στη Διοίκηση. Συνοδεύουν τα όργανα της Δικαιοσύνης στις έρευνες και διορίζουν τους μπεκτσήδες. Για τα ζώα, που συλλαμβάνονται αδέσποτα, η δημογεροντία εισπράττει ως δικαίωμα εγκλήσεως 5-10 γρόσια, ενώ για ζημιά μεγαλύτερη, από το ποσό που δικαιούται η δημογεροντία, αποστέλλεται ο κύριος του ζώου στο Δικαστήριο. Η 11η παράγραφος της εγκυκλίου αναφέρεται στη φύλαξη των δασών, που ανατίθεται στους μουχτάρηδες και μπεκτσήδες. Σε κανένα δεν επιτρέπεται «ν' ανάπτει πυρ εις τα δάση, ένθα τα μέρη είναι επίφοβα πυρκαϊάς. Αν όμως μη γένοιτο συμβή τοιαύτη, τότε αμέσως, πριν αύτη λάβη διαστάσεις, ο Μουχτάρης μετά των κατοίκων θα σπεύδη, αφ' ενός προς κατάσβεσιν του πυρός, και αφ' ετέρου θα ειδοποιή την Διοίκησιν». Τέλος οι μουχτάρηδες χορηγούν τα πιστοποιητικά καλής διαγωγής στους κατοίκους, που θέλουν να ταξιδέψουν, για να εκδίδει η Διοίκηση ή ο αστυνομικός σταθμός το διαβατήριό τους. Αναφέρεται ακόμα ότι οι Μουχτάρηδες έχουν κι άλλα καθήκοντα, που θα τους κοινοποιηθούν, όταν παραστέι ανάγκη⁶.

παλιότερα και νεότερα, που έχουμε υπόψη μας αναφέρεται ως Νικόλαος Βασιλείου (βλ. και πράξεις στο ίδιο το πρωτόκολλο, σ. 67 και 69). Είναι ο παππούς του συνταξιούχου δικηγόρου Νίκου Βασιλικού και ο πατέρας του μακαρίτη ιατρού Γιώργου Βασιλικού.

5. Αναφέρεται λανθασμένα εδώ ως Κωνσταντίνου, ενώ το ορθό είναι Γεώργιος Χ' Κωνσταντίνου. Πρόκειται για τον προσπάππο μου Γεώργιο Χιόνη, που σ' άλλες πράξεις του ίδιου πρωτόκολλου αναφέρεται ως Γεώργιος Χιόνης (βλ. σ. 67 και 69). Το πραγματικό επίθετό του ήταν Γ. Χ' Κωνσταντίνου αλλά μετά το 1900 άρχισε να επικρατεί το πατσούκλι του Χιόνης. Το αρχείο του βρίσκεται στα χέρια μου.

6. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 4-6.

Στις 14-8-1902 ο Οσμάν ως αντιπρόσωπος του Ζαμπετά Μεμουρού Θάσου ζητά να μάθει για τις προσόδους και τα εισοδήματα των βελετιέδων, δηλαδή ποιοι τα εισέπρατταν, πόσα χρήματα συγκεντρώνονταν κάθε χρόνο και για ποιο σκοπό τα δαπανούσαν⁷. Μια άλλη γενική εγκύκλιος, που εκδόθηκε στις 29-8-1902 από το μουτεσαρίφη Θάσου Μ. Κιαζήμ κι απευθύνεται σ' όλες τις συνοικίες και τα χωριά της Θάσου, περιέχει πολύτιμες οδηγίες, που αποβλέπουν στη βελτίωση της κοινοτικής διοίκησης. Από τη μακροσκελή αυτή εγκύκλιο παραθέτουμε ορισμένα σημεία της: «Βλέπων την νήσον έχουσαν ανάγκην υπηρεσίας μετά ζήλου, ως εκ τούτο όθεν αναλαμβάνω από σήμερον την αλληλογραφίαν αυτοπροσώπως. Τα γραφόμενά μου να τα αναγιγνώσκητε και να τα εννοείτε καλώς, συνάμα δε να τα εκτελείτε πάραυτα... Η γενική ησυχία και ασφάλεια έγκειται: 1ον) εις την εκτέλεσιν των γνησίων βακουφικών δικαιωμάτων, άτινα ανήκουσι αυτώ, 2ον) εις την πρόοδον και ανάπτυξιν του χωρίου σας, 3ον) εις το να διατηρώνται εν καλή καταστάσει αι εκκλησίαι και τα μετόχια και 4ον) διά της τακτικής φοιτήσεως των τε αρρένων και θηλέων εις τα σχολεία και εις το να εκλέγεται δι' αυτά τακτικούς καλούς και πτυχιούχους διδασκάλους και διδασκαλίσσας. Όσοι δε τακτικώς δεν στέλλωσι τα τέκνα των εις τα σχολεία, να λαμβάνητε παρ' αυτών πρόστιμον. Κατά το κτίσιμον δε αγαθοεργών πραγμάτων προς ωφέλειαν του κοινού, οίον πηγαδίων, βρυσών, δρόμων και των τοιούτων, μόνοι σας να καταγίνεσθε, προκειμένου δε περί σπουδαιοτέρων και μεγαλυτέρων να περιμένετε και την συνδρομήν της Κυβερνήσεως. Και το όσα εισπράττητε επ' ονόματι μπελετιέ (δημοτικού φόρου) να μην εξοδεύωνται τήδε κακείσε ανωφελώς, αλλά δι' απολύτους ανάγκας και προς γενικήν ωφέλειαν του λαού, διά ταύτα δε να συνταχθή ισολογισμός, ο οποίος να αποσταλή προς το Διοικητικόν Συμβούλιον προς γνώσιν και θα κρατήται εν αντίγραφον παρ' υμών... το δε πρόστιμον (τζιτζάδες) να εισπράττητε κατá το ανέκαθεν σύστημα εις τα χωρία σας. Άμα συμβαίνει πυρκαϊά τις ή χείμαρρος εις τα χωρία να φροντίζητε να προλαμβάνητε το κακόν.... Οπόταν γίνεται πώλησις οικιών, χωραφίων και των τοιούτων να προσέχητε εις το σαφές της πράξεως, και όπως μη εξαπατήσει ο εις τον έτερον, τα δε πωλητήρια έγγραφα να συντάσσωνται καλώς, συνάμα δε να σηκωθή ολοτελώς το εξ απάτης προερχόμενον κακόν.... Τα καθήκοντα τα αρμόζοντα εις τους αρχιερείς και επιτρόπους των δι' αρραβώνας και λοιπά πάλιν δι' αυτών θα διεκδικάζωνται ... να προσέχητε διά την ασφάλειαν και δικαιοσύνην, διά την καλήν προφύλαξιν των περιουσιών των ορφανών και χηρών κατá τους εκκλησιαστικούς νόμους ... τους ασθενούντας βαρέως να φροντίζητε να τους επισκέ-

7. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 7-8. Αναφέρονται και τα είδη στα οποία επιβάλλεται το δικαίωμα των βελετιέδων.

πτηται ο ιατρός. Να φροντίσῃτε μετὰ των χωρικών να εφοδιασθῇτε μεθ' ενός ιατροῦ εἰς τα χωρία σας και ενός μικροῦ φαρμακείου, και εἰς τους πραγματικῶς πτωχοὺς να δίδωνται φάρμακα δωρεάν. Να μην εργάζωνται οἱ κάτοικοι δωρεάν ... να μὴ σφάζωνται ζῶα εντὸς των χωρίων, τα ετοιμόρροπα σπίτια και τοίχους προς αποφυγὴν κινδύνου να επιδιορθώνετε διὰ των κατόχων των, να ανοιχθῶσιν υπὸ νομοὶ εἰς τους δρόμους, τα διάφορα σκουπίδια να τα ρίπτετε εἰς τους λάκους, να προσπαθῇτε δια την εὐρυνσιν των δρόμων ... εἰς τους λάκους και ἀπότομα μέρη να κάμῃτε γεφύρας, να κτίσῃτε τοίχους πέριξ των νεκροταφείων ἵνα μὴ εμβαίνωσι ζῶα, να μὴ σφάζωνται ζῶα ἀσθενή και ἐγγαστρωμένα ... εἴθε ο Θεὸς να μας ὁδηγήσῃ ἀπαντας εἰς το καλόν και να μας καταστήσῃ ἐπ' αἰῶνους του πόθου μας»⁸.

Ἄλλη ἐγκύκλιος του Κιαζήμ, που κοινοποιεῖται στους κατοίκους την 31-8-1902, ἀναφέρεται στα ολέθρια αποτελέσματα της οἰνοποσίας⁹. Την 1-9-1902 παραγγέλλει στους μουχταροδημογέροντες να ἐφαρμόσουν τις διατάξεις της υγιεινῆς για την καθαριότητα των χωριῶν τους, ἐπειδὴ ἡ χολέρα, που ἐνέσκηψε ἀπὸ την Αἴγυπτο, θερίζει καθημερινὰ πάνω ἀπὸ 1000 άτομα στην οθωμανικὴ αυτοκρατορία¹⁰. Ἀπὸ ἄλλη σχετικὴ ἐγκύκλιό του μαθαίνουμε ὅτι ἡ ἀδεια ἀνέγερσης οἰκοδομῆς ἢ ἐπιδιόρθωσης παλιάς οἰκίας υπάγεται στην ἀρμοδιότητα της δημαρχίας ἢ της δημογεροντίας, γι' αὐτό και οἱ ἐνδιαφερόμενοι «ἐν μὲν τῇ ἐδρᾷ της Διοικήσεως θα ἀπευθύνονται πάντες εἰς τὴν Δημαρχίαν, εἰς δὲ τα χωρία προς τὰς Δημογεροντίας»¹¹. Για τὸ θέμα του Πολίς Μαχμούτ ἐφένδῃ ο Κιαζήμ πληροφορεῖ τους μουχτάρηδες Θεολόγου ὅτι τον ἐδίωξε και ὅτι θα φροντίσει να εἰσπραχθῶν τα χρέη του. Ἀπορεῖ, γιατί δὲν τον εἶχαν ἐνημερώσει πιο μπροστὰ, και ἐρωτά: «εἰς ἄνθρωπος, ο ὁποῖος λαμβάνει τρεῖς λίρας κατὰ μῆνα, πῶς δύναται να πληρώσῃ δώδεκα χρέος; εἰς ποῖον ἔδωκε ἀποδείξεις και εἰς ποῖον δὲν ἔδωκε να με γράψῃτε ἵνα φυλακισθῇ και ἵνα εἰσπραχθῶσι τα χρήματα· ἐγράψα εἰς τὴν νομαρχίαν και τὸ ἀποτέλεσμα θα σας γράψω. Ὑπὸ τον αυτοκρατορικόν σαγιέ δὲ χάνεται κανενός τὸ δίκαιον και να μὴ στενοχωρήσῃτε». Τους ἐνημερώνει ἀκόμα και για τὸν πρῶν ζαμπητά

8. Πρωτόκολλο, ὁ.π., σ. 8-14.

9. Πρωτόκολλο, ὁ.π., σ. 14-16. Στην ἐγκύκλιο ἀναφέρεται χαρακτηριστικὰ ὅτι «ἡ Θάσος ἐπὶ τῇ τόσῃ αὐτῆς καλλονῇ ὁμοιάζει με σῶμα εὐτραφές, ὅπερ καταβιβρώσκεται ὑπὸ σάρακος ... ἡ ὑπὲρ τὸ δέον πόσις εἶναι χειροτέρα και αὐτῆς τῆς χολέρας ... ἡ οἰνοποσία καταστρέφει τὸ σῶμα, ἐμποδίζει τὴν τεκνογονίαν, συνάμα δὲ φονεύει και πάσαν συνδιάεξιν οἰκογενειακὴν ... ἐγὼ τὴν πρόδον και εὐημερίαν της νήσου σκεπτόμενος περισσότερον καὶ του εἰμαυτοῦ ... ἐπέτρεψα ὅπως τὰ καφενεῖα και καπηλεῖα ὥσι μέχρι πρωῒας ἀνοικτὰ και πὰς τις ἀπολαμβάνῃ ἐλευθέρως της διασκεδάσεως. Φαίνεται ὅτι πολλοὶ καταχρώμενοι της ἐλευθερίας ταύτης ἀφήνουν τὰς οἰκογενεῖας των και περιφέρονται εντὸς των καπηλείων...».

10. Πρωτόκολλο, ὁ.π., σ. 16-17.

11. Πρωτόκολλο, ὁ.π., σ. 18.

τους Αμπάζ Χιλμή εφένδη, που παύθηκε κι αναχωρεί. Γι' αυτό τους ζητά να εξετάσουν αν έχει χρέη στους κατοίκους, σε ποιους και τι ποσό, και να τον ενημερώσουν¹².

Ο πρόεδρος της δημαρχίας της πόλεως Θάσου Θεόδωρος Αντωνιάδης την 9-9-1902 απευθύνεται στους μουχτάρηδες και τους πληροφορεί ότι η Νομαρχία Θεσ/νίκης καθιέρωσε και στην επαρχία τη 2η μέρα της εβδομάδας ως αγορά (παζάρ). Τους καλεί λοιπόν μαζί με τους εμπόρους και τους κατοίκους, που έχουν να πωλήσουν ή ν' αγοράσουν προϊόντα, να προσέλθουν τη Δευτέρα, 16-9-1902, στο Λιμένα, για να παραστούν συνάμα και στα επίσημα εγκαίνια του παζαριού¹³.

Στη συνέχεια όλα τα έγγραφα, που καταχωρούνται στο πρωτόκολλο, προέρχονται από το μουτεσαρίφη Κιαζήμ. Μόνο κατά την περίοδο που λείπει, ήτοι από 6-5-1903 μέχρι 1-9-1903, τα έγγραφα υπογράφονται από τον αντιπρόσωπό του.

Στην εποχή του Κιαζήμ έγιναν πολλά έργα στη Θάσο. Όταν έμαθε ότι ο Θεολόγος έχει ανάγκη από άλλες 2-3 βρύσες, αμέσως έγραψε στους μουχτάρηδες να συνεδριάσουν και ν' αποφασίσουν γι' αυτό. Τους υπόσχεται μάλιστα ότι θα βοηθηθούν και από μέρους της Κυβέρνησης¹⁴. Σε διαφορά των κατοίκων με τους υπαλλήλους του βακουφίου για το δικαίωμα των βελετιέ (δημοτικού φόρου) παραγγέλλονται οι μουχτάρηδες να καταβάλλουν μόνο το βακουφικό τέλος. Σε περίπτωση άρνησης των υπαλλήλων για παραλαβή του βακουφικού τέλους υποδεικνύεται στους μουχτάρηδες να το φυλάγουν και να μην το χρησιμοποιούν¹⁵. Τους παραγγέλλει ακόμα να μη στέλνουν τον κόσμο για παραμικρές εργασίες στη Διοίκηση αλλά να τους προτρέπουν «να καταγίνονται εις την καλυτέρευση των κτημάτων των ή να απολαμβάνωσι κανενός ημερομισθίου»¹⁶.

12. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 19-20.

13. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 20-21.

14. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 21. Στο από 28-9-1902 έγγραφό του ο Κιαζήμ αναφέρει ακόμα: «Οι κάτοικοι Καβαζίτης και Μαριών προσπαθώσι πάρα πολύ διά τα ύδατα· ένεκα τούτου έμεινα λίαν ευχαριστημένος από τους κατοίκους των δύο τούτων χωρίων». Από έγγραφο της μουχταροδημογεροντίας Μαριών, που φέρει ημερομηνία 24-9-1902 και βρίσκεται στο αρχείο Κυρ. Παρασχούδη, μαθαίνουμε για την προσπάθεια της κοινότητας αυτής να κατεβάσει νερό μέσα στο χωριό.

15. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 22-23. Ο δημοτικός φόρος παραμένει στην Κοινότητα. Το βακουφικό τέλος έγκαιτα στην είσπραξη της δεκαετίας του λαδιού, των σιτηρών, της φορολογίας των αιγοπροβάτων, μανδρών, ζευγών, μαγαζιών, μελισσιών και του φόρου των δασικών προϊόντων. Το βακούφιο εισέπραττε ακόμα και το στρατιωτικό φόρο αλλ' αφαιρείται κι αυτός, όπως θα δούμε παρακάτω, από τους Τούρκους.

16. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 23.

Η κυριότερη αιτία της σύγκρουσης ανάμεσα στο χεδίβη και στους Θάσιους υπήρξε το θέμα της εκμετάλλευσης των δασών του νησιού. Οι Θάσιοι θεωρούσαν τα δάση ως κοινοτική περιουσία, ενώ ο χεδίβης τα θεωρούσε ως ιδιοκτησία του. Η ρήξη οδήγησε τελικά στην κατάλυση της αιγυπτιακής κυριαρχίας. Την εποχή όμως αυτή οι κάτοικοι του νησιού ξυλεύουν τα δάση και οι υπάλληλοι του βακουφίου το καταγγέλλουν στο μουτεσαρίφη, που απευθύνεται με τη σειρά του στους μουχτάρηδες. Από το έγγραφο όμως, που τους στέλνει, προκύπτει ότι η εποπτεία των δασών ανήκει στην αρμοδιότητα των μουχταροδημογεροντιών¹⁷. Άλλωστε μεταξύ των Κοινοτήτων και του Βακουφίου φαίνεται ότι υπήρχαν ακόμα διαφορές¹⁸.

Από πράξη, που καταχωρείται, μαθαίνουμε ότι συστήθηκε συμβούλιο, για να εξετάζει τα θέματα που αφορούσαν το εμπόριο, τη γεωργία και τις τέχνες. Το συμβούλιο συνήλθε υπό την προεδρία του μουτεσαρίφη στις 5-10-1902 κι έλαβε σχετικές αποφάσεις¹⁹. Η αύξηση των ζωοκλοπών, που παρατηρείται αυτή την εποχή, αναγκάζει το μουτεσαρίφη ν' απευθυνθεί στους μουχταροδημογέροντες της Θάσου και να τους παραγγείλει ότι, επειδή δε λαμβάνονται μέτρα, «του λοιπού εάν κλαπώσι ζώα και δεν δυνηθήτε να εξεύρητε τον κλέπτην, τότε θα αποζημιώνη τα κλαπέντα ο Μουχτάρης μετά της Δημογεροντίας»²⁰.

Επειδή όλοι οι Θάσιοι εργάστηκαν με προθυμία για την αποπεράτωση του στρατώνα, ο μουτεσαρίφης παραγγέλλει στους μουχταροδημογέροντες να στείλουν 1-2 αντιπροσώπους των, για να παραστούν στα εγκαίνια του στρατώνα που θα γίνουν στις 31-10-1902. Οι αντιπρόσωποι αυτοί θα τύχουν της φιλοξενίας του²¹. Για την εναντίωση του ιατρού Κ. Δημητρίου στο θέμα της καταγραφής της ορφανικής περιουσίας ο μουτεσαρίφης μένει έκπληκτος από τη

17. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 25. Στο από 5-10-1902 έγγραφο αναφέρεται: «Εκ μέρους του Βακουφίου μας διεβιβάσθη ότι οι χωρικοί καταστρέφουσι τα δάση. Εάν τούτο είναι αληθές, πολύ λυπούμαι. Τα δάση διατί να καταστρέφονται; Τα δάση είναι ο μόνος της Θάσου πλούτος. Είμεθα όλοι υποχρεωμένοι να τα προφυλάξωμεν... Να αφήσητε κατά μέρους τον ύπνον και την ησυχίαν σας και να σκεφθήτε καλώς μετά των δημογερόντων και προκρίτων διά την υπόθεσιν ταύτην, και ότι γίνη ανάγκη να το εκτελέσητε. Και τον πλούτον τούτον των δασών να μην τον χάσητε. Τούτο καλώς να το σκεφθήτε. Την υπόθεσιν ταύτην σπουδαίως σας λέγω να διευθύνητε προς το καλόν».

18. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 25-26.

19. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 27.

20. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 29. Προφορικές μαρτυρίες γερόντων προ 20ετίας μας ανέφεραν ότι μερικοί μουχταροδημογέροντες με τις κλίκες τους ήσαν αναμειγμένοι στις κλοπές, γι' αυτό και δεν έπαιρναν τα κατάλληλα μέτρα. Φαίνεται ότι τούτο θά 'φθασε στ' αυτιά του μουτεσαρίφη για να τους απειλεί ότι θ' αποζημιώνουν τα κλοπιμαία.

21. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 29-30.

στάση μορφωμένου ανθρώπου και παραγγέλλει στο μουχτάρη Θεολόγου, αν δεν εισακουσθεί και πάλι, χωρίς να προκαλέσει παντελή ταραχή, να καταγράψει την περιουσία των ορφανών και να την προφυλάξει²². Υποδεικνύεται η λύση του θέματος της Μαρίας Δαγκαλάκη²³ και προσκαλείται ο Δημ. Τζατάλης να βεβαιώσει με δυο μάρτυρες το γεγονός της κατακράτησης των δικτύων από το Μουσταφά Κολτζή. Η αλιεία στη Θάσο ήταν ελεύθερη και οι κάτοικοι δεν υποχρεούνταν να καταβάλλουν κανένα δικαίωμα²⁴. Στις 30-11-1902 παραγγέλλονται οι μουχτάρηδες να παραδίδουν στο εξής το στρατιωτικό φόρο στο ταμείο του μουτεσαριφλικείου Θάσου και όχι στο βακουφί²⁵.

Μια άλλη σειρά εγγράφων αναφέρεται στο δεκατισμό των ελαιών. Το Διοικητικό Συμβούλιο είχε αποφασίσει τη χρονιά αυτή να δοθεί η δεκατία σε ελιές και όχι σε λάδι. Η καθυστέρηση της μετάβασης των υπαλλήλων του βακουφίου για δεκατισμό, η προσωρινή άδεια λειτουργίας δύο μύλων για το γεμειλίκι (φαγητό) των κατοίκων του Θεολόγου, η δυσκολία επικύρωσης του δεφτερίου από μέρους της δημογεροντίας για το δέκατο του βακουφίου, δημιούργησαν προβλήματα που προκάλεσαν την παύση των ελαιομύλων μέχρι 21 Δεκεμβρίου 1902, ημέρα που θα πήγαιναν οι υπάλληλοι για δεκατισμό. Η καθυστέρηση όμως αυτή έκανε τους κατοίκους ν' ανοίξουν τους μύλους και να βγάλουν το λάδι, πράγμα που προκάλεσε τη διαμαρτυρία του βακουφίου²⁶.

Στις 14-10-1902 ο μουτεσαρίφης μ' εγκύκλιό του από τη μια επιπλήττει τους μουχτάρηδες των χωριών, γιατί επιβάλλουν πρόστιμα, πέρα απ' εκείνα που δικαιούνται και που ανήκουν στην αρμοδιότητα του Διοικητικού Συμβουλίου, από την άλλη, την ίδια ημέρα, τους ευχαριστεί, γιατί με την οικονομική ενίσχυσή τους συνέβαλαν στην πραγματοποίηση της ύδρευσης της κοινότητας Μαριών²⁷. Σε υπόθεση κισλά ο μουτεσαρίφης, ύστερα από απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου, απάντησε στο μουχτάρη Θεολόγου να εμποδίζει τα διά-

22. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 30.

23. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 30.

24. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 31. Πολύ αργότερα διευκρινίζεται ότι όσα αλιεύματα προορίζονται για μεταπώληση φορολογούνται, ενώ απαλλάσσονται μόνο για ίδια χρήση, σ. 150 και 165-166.

25. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 31-32.

26. Βλ. λεπτομέρειες στο Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 32-34, 36-38 και 39-41. Ο μουτεσαρίφης επανέρχεται και παρακαλεί τους μουχτάρηδες του Θεολόγου να σφραγίσουν και να επικυρώσουν τα δεφτέρια για το δέκατο του βακουφίου, σ. 42, ενώ στις 28-12-1902 στέλνει τον ενδοξότατο λογιστή Φατήλ εφένδη, που φημίζεται για τη δικαιοσύνη του, για να διευθετήσει τη διαφορά των κατοίκων και του βακουφίου πάνω στο θέμα της δεκάτης, σ. 43.

27. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 38-39. Στο έγγραφο αναφέρεται: «Το να λαμβάνηται πολύ πρόστιμον και να φυλακίζονται άνθρωποι, τούτο επάγεται εις τα καθήκοντα των Δικαστηρίων... Εάν όθεν έβγη τις από τα καθήκοντά του τιμωρείται νομίμως».

δικα μέρη να επεμβαίνουν και να τους υποδείξει ν' απευθυνθούν στο Δικαστήριο²⁸. Στις 30-12-1902 κοινοποιείται στις μουχταροδημογεροντίες το τηλεγράφημα του βαλή Θεσ/νίκης Χασάν Φεχμή, με το οποίο καλούνται να υποβάλλουν αίτηση για το διορισμό τους σε θέση δικαστή όσοι έχουν νόμιμα προσόντα. Ο μισθός του παρέδρου των εφετείων είναι 1200 γρ., του παρέδρου των πρωτοδικείων των κέντρων των νομών και των μουτεσαριφλικείων 1000, των προέδρων των επαρχιών 1200, των παρέδρων των επαρχιών 700, των εισαγγελέων των επαρχιών 1000 και των ανακριτών των επαρχιών 600. Εκείνοι που πρόκειται να εκλεγούν, θα πρέπει να ξέρουν τουρκικά και να έχουν υπηρετήσει ως πάρεδροι, δικηγόροι ή γραμματείς στα δικαστήρια²⁹.

Στις 6-1-1903 ο μουτεσαρίφης σ' εγκύκλιο, που απευθύνει προς τους μουχτάρηδες, αναφέρει: «Η εποχή της εργασίας και των εορτών παρήλθε και ήλθε περίστασις να δώσωμεν όλον τον καιρόν εις την μελέτην και γραφήν· να κάμητε τας απαιτούμενας παρατηρήσεις εις τους γονείς, όπως στέλλωνται τα παιδιά τακτικώς εις τα σχολεία· επίσης και εις τους διδασκάλους και νηπιαγωγούς όπως δώσωσι περισσότεράν προσπάθειαν. Ελπίζω ότι μέχρι του τέλους του σχολικού έτους θα διδαχθώσι όλα τα εν τοις προγράμμασι μαθήματα και ότι θα δοθώσι καλαί και επιτυχείς εξετάσεις»³⁰. Παρακινεί τους κατοίκους να καλλιεργούν την πατάτα³¹ και απαγορεύει τα τυχερά παιγνίδια (κουμάρ). Παραγγέλλει «το χρήμα, το οποίον ευρίσκεται εις το μέρος, ένθα παίζουνσι, να κρατείται ως όφελος των σχολών, εις εκείνους δε οίτινες ειδοποιώσι να διδητε ποσόν ως βραβείον»³². Επανέρχεται στο θέμα των επεμβάσεων των μουχταροδημογεροντιών στα καθήκοντα των Δικαστηρίων και παραθέτει τα δικά τους καθήκοντα: «Η Μουχταροδημογεροντία καταγίνεται εις την προαγωγήν του τόπου, διατήρησιν των εκπαιδευτικών καταστημάτων, δρόμων και γεφυρών, διανομήν και είσπραξιν των δημοσίων φόρων και προσόδων, εις την όσον ένεστι διακανόνισιν μικρών διαφορών συναλλαγής μεταξύ των κατοίκων, οπόταν ούτοι αποτείνονται αυτή, ειδοποιώσι το Διοικητήριον και εκτελεί εξελέγξεις εν περιπτώσει πλημμελημάτων ή πταισμάτων, προφυλάττη τα προϊόντα και φυτά από ζημίας λαμβάνουσα πρόστιμον πέντε μέχρι δέκα γροσίων, όπως απανταχού, και αποδίδει αυτά τω αδικουμένω. Του ότι δεν είναι ποσώς αρμοδία να λαμβάνη μέγα πρόστιμον, πιέζει, φυλακίζει και φοβερίζει τους κατοίκους, τούτο και εκ δευτέρου γνωστοποιείται αυτή...»³³. Η

28. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 43.

29. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 44-45.

30. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 46-47.

31. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 47.

32. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 50.

33. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 50-52.

ξύλευση των δασών για διάνοιξη χωραφίων λυπεί το μουτεσαρίφη. Σ' εγκύκλιό του αναφέρει πάλι ότι «τα δάση τοιούτον είδος πλούτος είναι, όπου κύριοι αυτού είναι η ανθρωπότης. Τέλος το πρώτιστον καθήκον διά την Κυβέρνησιν και τους κατοίκους θεωρείται το προφυλάττειν τα δάση ως τέκνα». Στη συνέχεια υποδεικνύει τον τρόπο της εκχέρσωσης των γαιών για μετατροπή τους σε χωράφια. Αυτό μπορεί να γίνει ύστερα από αναφορά του ενδιαφερομένου, έκθεση της μουχταροδημογεροντίας και έγκριση του Διοικητικού Συμβουλίου³⁴. Στις 12 Ιανουαρίου 1903 αναγγέλλει τη σύσταση ταχυδρομείου στη Θάσο. Αναφέρει στο μουχτάρη Θεολόγου ότι «από σήμερον και εις το εξής θα διατρέχη και εν τη νήσω ταχυδρομείον. Επειδή ο γραμματοκομιστής του ταχυδρομείου εις κάθε περιοδείαν του θα διανυκτερεύει μίαν εσπέραν εις το χωρίον σας, παρακινείσθε όπως τω υποδείξετε κατοικίαν προς διανυκτέρευσίν του»³⁵. Παραγγέλλει στους μουχτάρηδες να καθαρίζουν οι κάτοικοι τα ελαιόδενδρά τους από τα χόρτα και τ' αγκάθια. Σε περίπτωση που δεν τα καθαρίζουν, να τα καθαρίζει η Κοινότητα και τα έξοδα να κρατούνται από τους κατόχους. Η εντολή επαναλαμβάνεται για 2η και 3η φορά και διατάζει να εφαρμοσθεί το εξής μέτρο: «... όπου υπάρχουν δασώδη μέρη εις την πεδιάδα, είτε μικράς εκτάσεως είτε μεγάλης, να διατάσσωνται οι γείτονες αυτών όπως ανοίξωσι αυτά και συμπαραλάβωσι με τα χωράφια των. Εν περιπτώσει καθ' ην δεν βάλλωσι εργάτας αμέσως, όπως ανοίξωσι και καθαρίσωσι αυτά, να μας γράφητε όπως δι' αποφάσεως του Διοικητικού Συμβουλίου δώσωμεν αυτά εις εκείνους οίτινες έχουσιν ανάγκην χωραφίων και οίτινες εξασφαλώσι ότι αμέσως θα τα ανοίξωσι...»³⁶. Αποστέλλεται κανονισμός, που αποτελείται από 13 άρθρα, για την ευταξία και την ασφάλεια των κτημάτων κάθε χωριού³⁷ και δίδονται οδηγίες για την εκλογή των νέων δημογεροντιών³⁸. Εκτός του χαρτοσήμου διατάσσεται και η κράτηση ενός γροσίου σε κάθε αναφορά για το σιδηρόδρομο του Λεψιάζ³⁹.

Από έγγραφο του μουτεσαρίφη, γραμμένο στις 20 Φεβρουαρίου 1903, μαθαίνουμε ότι εξελέγησαν για το νέο έτος ως μουχτάρης Άνω Θεολόγου ο Γιαξής Χ' Σταματίου και ως δημογέροντες ο Γεώρ. Γεωργιάδης, Σωτ. Αναγνώστου, Θεόδ. Δέμπας και Κων/νος Σταματέκος. Παρέμειναν δηλαδή όλοι εκείνοι που αποτελούσαν την παλιά μουχταροδημογεροντία εκτός από τον

34. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 52-53. Βλ. και σ. 54, που αναφέρεται στο ίδιο θέμα.

35. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 53. Βλ. και σ. 57.

36. Βλ. στο Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 55-56, 57 και 62.

37. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 58-59.

38. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 61. Βλ. και σ. 63, όπου αναφέρεται να γίνει γρήγορα η εκλογή των μουχτάρηδων και να μη φιλονικήσουν.

39. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 62-63.

Κων/νο Ι. Τζιάτα, που αντικαταστάθηκε από τον Κων/νο Σταματέκο⁴⁰. Μ' άλλο έγγραφό του προσπαθεί να παρακινήσει τους κατοίκους να επιδοθούν στην καπνοκαλλιέργεια⁴¹.

Για την πλήρωση μιας θέσης παρέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου Θάσου σύμφωνα με το νόμο εγκρίθηκαν από το αρμόδιο συμβούλιο για εκλογή οι εξής: 1) Γ. Μ. Χρηστίδης, από την Παναγία, 2) Κ. Τζιάτας, από το Θεολόγο, και 3) Δημ. Βασιλειάδης, από την Καλλιράχη. Παραγγέλλει ο μουτεσαρίφης τους δημογέροντες, ιερείς και προκρίτους του Άνω Θεολόγου, αφού συνεδριάσουν να εκλέξουν ένα από τους τρεις υποψηφίους και να σημειώσουν το όνομά του κάτω από το έγγραφο, το οποίο, αφού σφραγισθεί και υπογραφεί απ' όλους, να σταλεί αμέσως στη Διοίκηση γράφοντας έξω από το φάκελλο τη λέξη «εκλογητήριο». Στις 7 Μαρτίου 1903 ο Άνω Θεολόγος ομόφωνα εκλέγει το Γεώρ. Μ. Χρηστίδη για τη θέση του παρέδρου. Τη σχετική πράξη της εκλογής την υπογράφουν οι μουχταροδημογέροντες Γιαζής Χ' Σταματίου, Σωτ. Αναγνώστου, Κ. Σταματέκος, Γ. Γεωργιάδης, Θ. Δέμπας, οι ιερείς παπα Ευστράτιος, παπα Ιωάννης και οι πρόκριτοι Ιωάννης Οικονόμου, Ι. Γ. Χαντζούδης, Ρήγας Γρηγορίου, Κων/νος Ανδρώνης, Κ. Νικήτας, Κ. Μαλλιάργος, Ν. Ι. Οικονόμου, Γ. Ι. Καρκαλέμης, Ν. Ι. Τζιάτας, Κυρ. Παρασχούδης, Κ. Ν. Τζιάτας, Δημ. Στάμου και Ιωάννης Παπαλάσκαρης. Την ίδια ημέρα συνέρχεται και ο Κάτω Θεολόγος κι εκλέγει «παμψηφεί» τον ίδιο υποψήφιο, ήτοι το Γ. Μ. Χρηστίδη. Την πράξη την υπογράφουν οι ιερείς παπα Γ. Οικονόμος, παπα Βασίλειος, η μουχταροδημογεροντία Ν. Βασιλείου, Ι. Λαμπίρης, Γεώργιος Χιόνης, Γεώρ. Μ. Χρηστίδης, Σταυρόπ. Χ' Σταματίου και οι πρόκριτοι Δημήτρ. Λαμπίρης, Ι. Τζηγάρος, Δημ. Αναγνώστου, Κωστ. Καζαντζής, Διαμαντής Γιαννάκης και Γεώρ. Ματθαίου⁴². Το ίδιο γίνεται και για μια θέση παρέδρου του πρωτοδικείου Θάσου, που η αλλαγή έπρεπε να γίνει για το έτος 1903. Τα πρόσωπα που εγκρίθηκαν από το αρμόδιο συμβούλιο για εκλογή είναι: 1) ο πρόεδρος της Δημαρχίας Θεόδωρος Αντωνιάδης, 2) ο παντοπώλης Δ. Σταυρόπουλος και 3) ο Κων/νος Ι. Θεολογίτης, από την Παναγία. Κατά την ίδια συνεδρίαση της 7ης Μαρτίου ο Άνω και Κάτω Θεολόγος ομόφωνα εκλέγει το Θεόδωρο Αντωνιάδη ως πάρεδρο του πρωτοδικείου Θάσου. Οι σχετικές πράξεις υπογράφονται από τα ίδια πρόσωπα που υπογράφουν και

40. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 65. Το έγγραφο αναφέρει: «Την επιστολή και το εκλογητήριο έγγραφο έλαβον. Είδον ότι εξελέγης Μουχτάρης πάλιν υμείς... Συμφώνως όθεν της εκλογής των κατοίκων, αναγνωρίζοντες υμάς Μουχταροδημογέροντας, συνιστάσθε όπως φροντίσετε και καταβάλλητε πάσαν μέριμναν υπέρ της ευημερίας και προόδου των κατοίκων».

41. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 66.

42. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 66-67.

τις παραπάνω πράξεις της εκλογής του Γ. Μ. Χρηστίδη για τη θέση του παρέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου⁴³.

Προκειμένου να προκαλέσει την άμιλλα των κατοίκων ο μουτεσαρίφης καθιερώνει βραβεία για όποιον «ήθελε μεταφυτεύση εκατόν φυτώρια ελαιοδένδρων αγρίων ή ημέρων, εις τρόπον ώστε να απαρτίζεται ελαιών, ή πας όστις ήθελε φυτεύση άμπελον εκ δέκα στρεμμάτων»⁴⁴. Η αναγνώριση του μουτεσαρίφη ως φιλοπρόδου, τίμιου και ευσυνείδητου έχει ως αποτέλεσμα να βομβαρδίζεται με συνεχείς αναφορές κατοίκων για επίλυση των διαφορών τους⁴⁵. Για τη μακρά αναβολή των εργασιών του Διοικητικού Συμβουλίου ενημερώνονται οι μουχτάρηδες ότι οφείλεται στους εξής λόγους: 1) είναι αδιάθετος ο Χρηστίδης, 2) ο Μουχασιπετζής εφένδης βρίσκεται με άδεια στη Θεσ/νίκη και 3) ο καδή εφένδης και ο μητροπολίτης δεν ήλθαν ακόμα⁴⁶. Τους γνωστοποιεί ακόμα ότι πρόκειται να φτάσουν 4.000 φυντάνια συκαμινές και θα πάρει κάθε χωριό από 400. Όποιος από τους κατοίκους θέλει να φυτεύσει, να ετοιμάσει το μέρος⁴⁷. Υποδεικνύεται να μην κτίζονται τα σπίτια με το παλιό σύστημα αλλά με το νέο και να χρωματίζονται οι προσόψεις για να ομορφαίνουν⁴⁸. Παράκινει ακόμα τους κατοίκους να κτίζουν καλύβες κοντά στα κτή-

43. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 68-69.

44. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 69.

45. Βλ. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 69-70, 71, 73-74, όπου σε υπόθεση φούρνου, επειδή αφορούσε κυριότητα και δικαιώματα, υποδεικνύεται στον ενάγοντα να προσφύγει στο δικαστήριο ή να συμβιβασθεί. Σε άλλη υπόθεση των αδελφών Λαμπίρη, που παραπονούνται εναντίον του Λορέντζου Πάγκαλου ότι τους κατέλαβε το χωράφι τους στο «Σκαλοφόρο» Κυνοίρων, καθώς και τρία ελαιόδενδρά τους στο μαγαζί, δίνεται η εντολή στο μουχτάρη Κάτω Θεολόγου να εμποδίζεται ο Πάγκαλος, γιατί οι Λαμπίρηδες τα κατέχουν με πωλητήρια έγγραφα. Σε περίπτωση όμως που επιμένει ο Πάγκαλος ότι έχει δίκαιο, να προσφύγει στο Πρωτοδικείο. Το ίδιο γίνεται και με την υπόθεση Ι. Καψογιώργη και Ν. Συργούδη, που φιλονικούσαν με τρίτο για την κυριότητα ενός χωραφιού. Εντέλλεται η μουχταροδημογεροντία να διατάξει τους πρώτους ν' απέχουν από το χωράφι. Αν όμως προβάλλουν αξιώσεις, τότε ν' απευθυνθούν νόμιμα στο Πρωτοδικείο και να μην αυτοδικούν. Παρόμοια είναι και η υπόθεση του Σωτήρη Στεφανή, που αντιδικεί με το Ματθαίο Νικολή και το γιο του Γεώργιο. Ο πρώτος διαθέτει χοντζέτι και προηγούμενη δικαστική απόφαση για το χωράφι του στη θέση Ελιά. Οι δεύτεροι παραγγέλλονται αν έχουν να πουν κάτι, ν' απευθυνθούν στο Πρωτοδικείο. Για τους αδελφούς όμως Γεώρ. Δ. Βαμβακά και Σωτ. Δ. Βαμβακά, που μαλώνουν για τη συνιδιόκτητη περιουσία τους, εντέλλεται ο μουχτάρης να τους συμβιβάσει αδελφικά. Σε περίπτωση που συνεχίζουν να μαλώνουν, να τον ενημερώσει για την αλήθεια της υπόθεσης.

46. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 70.

47. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 72. Τελικά σε κάθε χωριό στέλνονται από 300 και απειλείται να τιμωρηθεί εκείνος που θα πάρει και δε θα τα φυτεύσει. Αν πάλι δεν πάρει κανένας, δίνεται η εντολή να γίνει ένα χωράφι στ' όνομα της εκκλησίας ή της σχολής και να φυτευθεί, σ. 75.

48. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 73.

ματά τους, για να λείψει το βάσανο της αναχώρησης κι επιστροφής των κατά την περίοδο των εργασιών και να σκέπτονται τον τρόπο της εξασφάλισης του βιοπορισμού των, ώστε να μην αφήνουν τα παιδιά τους να φεύγουν στη ξενιτιά για ασήμαντο κέρδος⁴⁹. Στο θέμα των δασών απαντά στο μουχτάρη Άνω Θεολόγου ότι «μέχρι τούδε δεν ελύθη εισέτι το περί δασών ζήτημα εις τίνα θα ανήκουσι... Περί της υποθέσεως των δασών θα δοθή οσονούπω καλόν αποτέλεσμα. Μην ανησυχείτε, διότι, όταν δίδητε εις τους κατοίκους άδειαν πανταχόθεν, επόμενον είναι ότι θα γίνωσιν αταξίαι εις την εκκοπήν»⁵⁰. Παροτρύνει τη μουχταροδημόγεροντία Άνω Θεολόγου να συζητήσει το θέμα της άρδευσης της πεδιάδας των Κυνοίρων από τα νερά του Βλαχού και του Μαύρου λάκου⁵¹. Καταβάλλει προσπάθειες για την αύξηση της παραγωγής των ελαιοδένδρων και στέλνει σε κάθε χωριό σησάμι δίνοντας και τις σχετικές οδηγίες για το σπαρμό του⁵². Παραγγέλλει να καθαρίζονται τα πηγάδια⁵³ και απαγορεύει να παίζονται στα καφενεία το «Δόμινο» και το «τάβλι» κατά τις εργάσιμες μέρες⁵⁴. Μ' έγγραφό του στις 24-4-1903 απαγορεύει ν' ανάπτουν οι κάτοικοι φωτιές, να ψήνουν ψητά και να κυνηγούν στα δάση, για να τα προστατεύσει από τις πυρκαγιές. Θεωρεί την αξία ενός δένδρου ίση με την αξία ενός ανθρώπου⁵⁵. Η σφραγίδα της κοινότητας φυλάγεται σε κουτί σφραγισμένο από το μουχτάρη και τους δημογέροντες. Όταν σφραγίζεται ένα έγγραφο, πρέπει να λαμβάνουν γνώση και οι δημογέροντες⁵⁶.

Πρώτο βραβείο για τη φύτευση 310 αγριελιών κέρδισε ο μοναχός Ματθαίος, αντιπρόσωπος της μονής Καρακάλλου στις Μαριές⁵⁷. Στις 29-4-1903 ζητείται οικονομική ενίσχυση 50 μεντζητίων από τις δυο κοινότητες του Θεολόγου για την αποπεράτωση του κάτω πατώματος του στρατώνα, που είχε μείνει ατελής⁵⁸. Απαγορεύεται στους μουχτάρηδες και στους δημάρχους να

49. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 76.

50. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 77. Η διένεξη για την κυριότητα των δασών υπήρχε ανάμεσα στις κοινότητες και στο βακούφι. Βλ. και σ. 105.

51. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 77-78.

52. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 78-80. Αναφέρει ως παράδειγμα τη Σμύρνη, που, ενώ έχει λιγότερα από τη Θάσο ελαιόδενδρα, παράγει τετραπλάσια ποσότητα.

53. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 77 και 80-81.

54. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 86-87.

55. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 87-88.

56. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 88-89.

57. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 91.

58. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 93-94. Για την ανέγερση του στρατώνα δαπανήθηκαν οι 150 λίρες, που είχαν δοθεί από το αυτοκρατορικό ταμείο, καθώς και οι οικονομικές ενισχύσεις των άλλων κοινοτήτων της Θάσου. Μόνο το Θεολόγο δεν είχε δώσει τότε, όταν είχαν δώσει τα άλλα χωριά. Επειδή οι δυο κοινότητες δεν απάντησαν και πέρασε μήνας, αναγκάζεται ο αντιπρόσωπος του μουτεσαρίφη να γράψει για 2η και 3η φορά, σ. 94-95. Τελικά εστάλησαν 30 μεντζήτια κι ο αντιπρόσωπος ευχαριστεί, σ. 97.

χορηγούν αποδεικτικά ιατρικής, γιατί αυτό ανήκει στην αρμοδιότητα της αυτοκρατορικής ιατρικής σχολής⁵⁹. Για την καταμέτρηση των αιγοπροβάτων, των μανδρών, των κισλάδων, των ζευγών, των φούρνων, των καταστημάτων, των μύλων, των μελισσιών κλπ. για το 1903 διορίστηκαν ο δασονόμος Κώστας Προέδρου, ο κουροτζήμπασης Ι. Κλωνάρης και ο Αλή Μουρτεζά εφένδης⁶⁰. Επίσης διορίζεται ο αστυνόμος του Θεολόγου ως τουρκοδιδάσκαλος με μισθό 100 γρ. κατά μήνα για να διδάσκει στα σχολεία Θεολόγου ανά μία ώρα κάθε μέρα⁶¹. Απαγορεύεται ακόμα ο διορισμός δασκάλων χωρίς να έχουν στα χέρια τους κανονικά απολυτήρια. Δίδεται μάλιστα η εντολή να ελέγχονται προσεχτικά τ' απολυτήριά τους και ν' αποστέλλονται στη Διοίκηση για να εξετασθούν και κυβερνητικά⁶². Επειδή υπήρχε κίνδυνος ο Spaidel να φέρει εργάτες απέξω, ο μουτεσαρίφης αναγκάζεται στις 14-9-1903 να κοινοποιήσει το εξής έγγραφο στους μουχτάρηδες του Θεολόγου: «Επειδή δήθεν δεν είναι δυνατόν να εξευρεθώσι εντόπιοι εργάται διά την εκμετάλλευσιν του εν σκάλα Κάστρου μεταλλείων τζίκου, ο εκμεταλλευτής κ. Σπαηδέλ εξήτησεν όπως επιτραπή αυτώ να φέρη εργάτας εκ του εξωτερικού. Επειδή όμως κατά την κατακύρωσιν του μεταλλείου επ' ονόματι του ρηθέντος κυρίου ελήφθη υπ' όψη ίνα και οι κάτοικοι ωφεληθώσιν εκ της εκμεταλλεύσεως αυτού, ετέθη όρος όπως, εκτός του μηχανικού και αρχιμαστόρων, πάντες οι λοιποί εργάται ώσιν εκ των υπηκόων του κράτους και των κατοίκων της νήσου, και επειδή το να μη αμιλλώνται οι κάτοικοι προς τούτο, σημαίνει ότι δεν ηδυνήθησαν εισέτι να εννοήσωσιν τας ωφελείας, τας οποίας θα έχωσιν εκ του ρηθέντος μεταλλείου. Τούτων ένεκα συνιστάσθε όπως παροτρύνητε καταλλήλως τους κατοίκους να δείξωσιν άμιλλαν διά την εργασίαν ταύτην, και αφού εξετάσητε καλώς πόσοι εργάται εκ του χωρίου σας είναι δυνατόν να πηγαίνωσιν εις το μεταλλείον και με πόσον ημερομίσθιον είναι δυνατόν να εργασθώσιν, και να με γνωστοποιήσητε αμέσως περί τούτου»⁶³. Οι εργασίες της μεταλλευτικής εταιρείας Spaidel μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα διευρύνθηκαν και χρειάστηκαν περισσότερα εργατικά χέρια. Για την εξεύρεση των εργατών που χρειαζόνταν ο μουτεσαρίφης στις 2-3-1904 απευθύνεται και πάλι προς το μουχτάρη Άνω Θεολόγου⁶⁴. Στις 3-4-1904

59. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 98.

60. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 70-71 και 99.

61. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 99.

62. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 102-103.

63. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 112.

64. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 131. Στο έγγραφο αναγράφεται: «Ο μεταλλουργός κ. Σπαϊτέλ δι' επιστολής του μας γνωστοποιεί ότι έχει ανάγκην εργατών ευρώστων να εργασθώσι διά καζιμάν και βαργιού, προσέτι δε γυναικών, και από 7 μέχρι 14 ετών παιδίων και κορασίων προς διαχώρισιν του διεξαγομένου μεταλλείου. Συνιστάσθε όθεν όπως κοινοποιήσητε διά

μ' άλλο κατεπείγον έγγραφό του ζητά να μάθει από τις δύο μουχταροδημογεροντίες του Θεολόγου πόσοι εργάτες πήγαν στο μεταλλείο του Κάστρου, αν υπάρχουν κι άλλοι που θέλουν να πάνε, κι αν πήγαν να εργασθούν παιδιά⁶⁵. Δεν ξέρουμε ποιες απαντήσεις έδωσαν οι κοινότητες Θεολόγου. Γεγονός είναι ότι στα επόμενα χρόνια εργάζονταν στα μεταλλεία και πολλοί άλλοι που δεν ήταν Θάσιοι.

Για ενίσχυση του ταμείου των εκκλησιών και σχολών ανέκαθεν λαμβάνονταν ο φόρος της σφαγής⁶⁶. Με νέο διάταγμα, που εκδόθηκε, αλλάζει ο τρόπος διάθεσης του φόρου αυτού. Γνωστοποιείται ότι ο φόρος σφαγής δεν θα εισπράττεται στο όνομα των σχολών και εκκλησιών «όπερ δεν είναι ορθόν, αλλά από τούδε να εισπράττεται παρά της Δημαρχίας συνωδά τω γενικώ συστήματι, εν ανάγκη δε να βοηθώνται τα σχολεία και αι εκκλησίαι εκ των χρημάτων τούτων αναλόγως των εισπράξεων...»⁶⁷. Για το διορισμό 49 σανταρμάδων στο λόχο της Δράμας παραγγέλλονται όσοι θέλουν κι έχουν τα προσόντα που αναφέρονται στην εγκύκλιο να πάνε στη Διοίκηση, για να σταλούν στη Δράμα⁶⁸. Για την πλήρωση της θέσης του παρέδρου του Δικαστηρίου Δ. Σταυροπούλου, που πέθανε, κρίθηκαν για εκλογή από το αρμόδιο συμβούλιο οι εξής: 1) ο Γρηγ. Χ' Κωνσταντίνου, από το Λιμένα, 2) ο Ιωάννης Μεθόδιος, από την Παναγία, και 3) ο Θωμάς Δ. Θωμαΐδης, από τις Μαριές⁶⁹. Τελικά δε σημειώνεται ποιος εκλέχθηκε από τη μουχταροδημογεροντία Άνω Θεολόγου. Για τα σιτηρά του νομού, που εξάγονται, κοινοποιείται τηλεγράφημα από τη νομαρχία, που αναφέρει τα εξής: «επειδή τα εν τω νομώ παραγόμενα και εις Ευρώπην αποστελλόμενα σιτηρά είναι αναμειγμένα με χώμα, με άμμο, με αίρα και με τοιούτους είδους ύλας δεν είναι περιζήτητα, και ένεκα τούτου προέρχεται η έκπτωσις της τιμής αυτών, και ότι, επειδή η αισχροκερδής αύτη πράξις το αναμιγνύειν τα σιτηρά με ξένας ύλας επιφέρει την εκπληκτικήν συμφοράν των εντοπίων προϊόντων, να εκτελεσθώσι αι δέουσαι έρευναι και επιδιώξεις εναντίον των τοιούτων αισχροκερδοσκόπων και να παραδίδωνται ούτοι εις τους όνυχας του νόμου...»⁷⁰.

καταλλήλου τρόπου προς όλους τους κατοίκους του χωρίου σας ίνα οι δι' εργασίαν έχοντες διάθεσιν να αποτανθώσι εις τον ρηθέντα μεταλλουργόν. Προς τούτοις δε γνωστοποιήσατε και ημάς περί τούτου». Το ότι τα Λιμενάρια θεωρούνταν την εποχή εκείνη ως Καλλιφόρνια της Ελλάδας βλ. εργασία Κ. Χιόνη, Τα Λιμενάρια της Θάσου, περ. «Μακεδονική Ζωή», τεύχ. 118, Μάρτιος 1976, σ. 38-39.

65. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 138.

66. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 115.

67. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 154.

68. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 116. Βλ. ακόμα και στη σ. 159, όπου καταχωρείται εγκύκλιος που αναφέρεται σ' όσους θέλουν να υπηρετήσουν ως χωροφύλακες.

69. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 119-120.

70. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 121.

Στις 9-12-1903 γνωστοποιείται στους κατοίκους ότι το βακουφικό ελαιοτριβείο στο Λιμένα τελειοποιήθηκε σε βαθμό ανώτερο από άλλοτε και ότι δέχεται να βγάλει τις ελιές των παραγωγών με εκθλιπτικό δικαίωμα 10%. Τα μεταφορικά βέβαια και τα αχθοφορικά, καθώς και το δικαίωμα της δεκάτης, θα επιβαρύνουν τον ιδιοκτήτη⁷¹. Λίγο αργότερα, στις 5-4-1904, με νέο έγγραφο ενημερώνονται οι ελαιοπαραγωγοί ότι θα ξαναλειτουργήσει το βακουφικό ελαιοτριβείο και ότι θα παίρνει ως εκθλιπτικό δικαίωμα (εξαγιά) 12½ τα εκατό ή 4½ μεντζήτια για 1000 οκάδες ελιές⁷². Η ελαιοδεκάτη από τη νέα παρχγωγή θα ληφθεί σε λάδι⁷³. Δύο τηλεγραφήματα του μουφετίση πασιά και της Νομαρχίας αναφέρονται στο νέο τρόπο εκλογής των μουχταροδημογερόντων⁷⁴. Για το 1904 οι μουχταροδημογέροντες του Άνω Θεολόγου αυξάνονται από 5 σε 7. Από έγγραφο της 24ης Φεβρουαρίου 1904 μαθαίνουμε ότι για το νέο έτος 1904 εκλέχθηκε ως μουχτάρης Άνω Θεολόγου πάλι ο Γιαξής Χ΄ Σταματίου, ενώ ως δημογέροντες εκλέχθηκαν οι εξής: Νικ. Ι. Οικονόμου, Κων/νος Ι. Τζιάτας, Ιωάννης Καρκαλέμης, Σωτ. Αναγνώστου, Θεόδ. Δέμπας, Κων/νος Νικήτας, Δημ. Μαλιάγκος και Γεώργ. Γεωργιάδης⁷⁵. Η νέα μουχταροδημογεροντία θ' αναλάβει τα καθήκοντά της από 1ης Μαρτίου 1904, που αρχίζει και το νέο έτος κατά το τουρκικό ημερολόγιο.

Για την πλήρωση των κενών θέσεων των παρέδρων του Διοικητικού Συμβουλίου Θάσου κοινοποιείται το από 19-2-1904 έγγραφο του μουτεσαρίφη προς τη μουχταροδημογεροντία Άνω Θεολόγου, που αναφέρει τους λόγους που επιβάλλουν την εκλογή νέων παρέδρων. Ο Χρηστίδης είχε παραιτηθεί και ο επιλαχών ιατρός Βασιλειάδης δε δεχόταν να τον αναπληρώσει προβάλλοντας κώλυμα, ενώ έληγε και η κανονική περίοδος της θητείας του ιατρού Δημητριάδη στα τέλη Φεβρουαρίου. Γι' αυτό το λόγο από τους 6 προκρίτους, ήτοι τον ιατρό Κ. Δημητριάδη, τον Παναγιώτη Χ' Εμμανουήλ, από την Παναγία, τον Κων/νο Θεολογίτη, από το Θεολόγο, το Νικόλαο Σούλτο, από το Λιμένα, τον Ιωάννη Λασκαρίδη, από την Ποταμιά, και τον Ιωάννη Μεθοδίου, από την Παναγία, «οίτινες εκ των γενομένων εξετάσεων κατεγνώσθη ότι κέκτηνται τα προς εκλογήν νόμιμα προσόντα και ετέθησαν εις υποψηφιότητα ως πάρεδροι του Διοικητικού Συμβουλίου», καλούνταν οι μουχταροδημογεροντίες να εκλέξουν τους 4 για το νέο έτος 1904. Στις 23-2-1904 εκλέχθηκαν από τη μουχταροδημογεροντία Άνω Θεολόγου ο ιατρός Κ. Δημητριάδης, ο Κων/νος

71. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 122.

72. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 137.

73. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 128.

74. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 127.

75. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 130.

Θεολογίτης, ο Νικόλαος Σούλτος και ο Ιωάννης Μεθοδίου⁷⁶. Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο αποτελεί το ανώτατο όργανο της Διοίκησης του νησιού. Αντικατέστησε κατά κάποιο τρόπο την παλιά Γενική Συνέλευση, που είχε καταργηθεί από την προηγούμενη αιγυπτιακή διοίκηση. Το Διοικητικό Συμβούλιο δίνει λύσεις πάνω σ' όλα τα θέματα που αφορούν το νησί, εγκρίνει ή απορρίπτει τους κανονισμούς που υποβάλλονται από τις μουχταροδημογεροντίες, επιβάλλει τα μεγάλα πρόστιμα, απαγορεύει τα χαρτοπαίγνια, ορίζει τις ώρες που θ' ανοίγουν και θα κλείνουν τα καφενεία και οινοπωλεία κοκ.⁷⁷

Σ' αναφορά του Δημ. Καφαντάρη και άλλων κατοίκων του Θεολόγου, που ζητούν να φύγουν από το χωριό τους πρόσωπα που πάσχουν από λώβα και μένουν κοντά στις οικογένειές τους, ο μουτεσαρίφης ζητά να ενημερωθεί από το μουχτάρη πάνω σ' αυτό το θέμα⁸.

Αυτή την εποχή αρχίζει μια σειρά απαγορευτικών διατάξεων. Απαγορεύεται η διάνοιξη χωραφιών σ' ακαλλιέργητες γαίες⁷⁹ και η ανέγερση οικιών πάνω σ' αυτές⁸⁰. Χρειάζεται ακόμα άδεια από ειδικό υπάλληλο για την ανέγερση οικιών μέσα σε χωριά και διατάσσεται η παύση των οικοδομικών εργασιών του Ιωάννη Μόρφου και Βασιλικού Μπαπούρη⁸¹. Παραγγέλλονται οι κάτοικοι να παραδίδουν τα ζώα τους σε κοινό βοσκό για να μην προξενούν ζημιές⁸². Απαγορεύονται οι εκπυρσοκροτήσεις κατά τις γιορτές του Πάσχα και λαμβάνονται αυστηρά μέτρα για ν' αποφευχθούν δυστυχήματα⁸³. Στις 23-3-1904 πληροφορεί ο μουτεσαρίφης τον προεστό 'Ανω Θεολόγου ότι έγινε σφοδρός σεισμός στο Λιμένα και ζητά να μάθει απ' αυτόν αν έγινε αντιληπτός και στο χωριό του και αν έκανε ζημιά⁸⁴. Επιτρέπεται το κυνήγι των ορνυκίων αλλ' απαγορεύεται των μικρών πουλιών με οξές και άλλα μέσα⁸⁵. Λειτουργεί η γεωργική σχολή Θεσ/νίκης (Χαμιδιέ) κι αναφέρεται ποιοι μαθητές μπορούν να εγγραφούν⁸⁶. Αυστηρές ποινές προβλέπονται και για κείνους που προξενούν πυρκαγιές από το κάψιμο των θάμνων των χωραφιών τους⁸⁷.

Από έγγραφο της 8ης Ιουλίου 1904 μαθαίνουμε για την κατάσταση της υγείας του νησιού. Στο Λιμένα εμφανίζεται η μεταδοτική και θανατηφόρα

76. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 129-130.

77. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 118, 121, 123-124, 144 κλπ.

78. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 130-131.

79. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 143.

80. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 142.

81. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 144. Η καταγγελία έγινε από υπαλλήλους του βακουφίου.

82. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 145.

83. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 134-135.

84. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 135.

85. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 156.

86. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 157.

87. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 152.

διφθερίτιδα μ' αποτέλεσμα να πεθάνει ένα παιδί. Η Διοίκηση αμέσως κάλεσε το δημαρχιακό ιατρό της Καβάλας και τον ιατρό των μεταλλείων του Κάστρου κι ελήφθησαν επιστημονικά κι απολυμαντικά μέτρα. Για την αντιμετώπιση της αγοράς των φαρμάκων ο μουτσαρίφης ζήτησε να συνεισφέρει κάθε χωριό ένα ορισμένο ποσό από το δημοτικό φόρο, που καθόρισε ο ίδιος⁸⁸. Λίγο αργότερα η διφθερίτιδα εμφανίστηκε και στις Μαριές. Για να μην εξαπλωθεί και στ' άλλα χωριά παραγγέλλονται οι μουχτάρηδες να λάβουν μέτρα καθαριότητας⁸⁹. Από ένα άλλο έγγραφο της 9ης Αυγούστου 1904, που αναφέρεται στο ιστορικό των ασθενειών αυτών, μαθαίνουμε ότι στο Λιμένα μετά τη διφθερίτιδα εμφανίστηκε και η επικίνδυνη αρρώστια σκαρλατίνα. Ευτυχώς που δε διαδόθηκε κι εξαφανίστηκε. Έπειτα εμφανίστηκε στις Μαριές η διφθερίτιδα, η σκαρλατίνα κι άλλη μια αρρώστια που ομοιάζε με τη διφθερίτιδα. Οι αρρώστιες αυτές προκάλεσαν 6-7 θανάτους, αλλά με τα μέτρα που λήφθηκαν, περιορίστηκαν και τα παιδιά που προσβλήθηκαν, θεραπεύτηκαν. Για να μη διαδοθούν όμως και σ' άλλα χωριά εγκρίθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο να διαιρεθεί όλη η Θάσος σε 4 ιατρικά τμήματα. Τα χωριά Παναγία, Ποταμιά και Βουλγάρου θα υπάγονται στο τμήμα του Λιμένα, όπου υπάρχει ιατρός⁹⁰. Τα χωριά Σωτήρος και Καλλιράχη θα υπάγονται στο τμήμα Καζαβητιού, όπου υπάρχει ιατρός⁹¹. Το χωριό Μαριές θα υπάγεται στο τμήμα του Κάστρου, όπου στη Σκάλα του υπάρχει ιατρός⁹². Το Θεολόγο, επειδή έχει ιατρό⁹³ και δεν υπάρχουν άλλα χωριά κοντά του, θ' αποτελεί ξεχωριστό τμήμα⁹⁴. Στις 29-10-1904 αναγγέλλεται η σύσταση του θεραπευτηρίου λύσσας στη Θεσ/νίκη και, επειδή χρειάζονται 67 ζωντανοί λαγοί, για να βγάλουν τον απαιτούμενο ορρό, παρακαλούνται οι δύο μουχταροδημογεροντίες του Θεολόγου να στείλουν κι αυτοί 6-7 ζωντανούς λαγούς και να γνωστοποιήσουν στο μουτσαρίφη την αξία τους⁹⁵. Αναγγέλλεται ακόμα η σύσταση του φαρμακείου στο Λιμένα, όπου ο στρατιωτικός ιατρός, που εκτελεί και χρέη δημαρχιακού, θα επιθεωρεί στο αναφερόμενο φαρμακείο κάθε Τρίτη δωρεά τους φτωχούς ασθενείς⁹⁶.

Η σύνταξη των εγγράφων των αγοραπωλησιών ανέκαθεν γινόταν με ιδιω-

88. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 151.

89. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 153.

90. Στο Λιμένα είναι εγκατεστημένος ο ιατρός Κ. Δημητριάδης, από το Θεολόγο.

91. Στο Καζαβήτι από χρόνια είναι εγκατεστημένος ο ηπειρώτης ιατρός Αναστάσιος Κωνσταντινίδης.

92. Στα Λιμενάρια διέμενε ο ιατρός Αυγουστής Αναστασιάδης.

93. Στο Θεολόγο είναι εγκατεστημένος ο ντόπιος ιατρός Δημ. Λαμπήρης.

94. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 155.

95. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 162.

96. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 164.

τικά πωλητήρια έγγραφα, τα οποία υπέγραφαν συνήθως ως μάρτυρες για περισσότερη ασφάλεια και οι προεστοδημογέροντες. Τούτο το είχε αναγνωρίσει και ο ίδιος ο μουτεσαρίφης στην αρχική γενική του εγκύκλιο. Ξαφνικά όμως με αυτοκρατορικό διάταγμα «ιραδέ» και μ' εντολή του Υπουργείου Εσωτερικών η Νομαρχία απαγορεύει να συντάσσονται αγοραπωλησίες με ιδιωτικά πωλητήρια έγγραφα και διατάζει να μη γίνονται παραδεκτά από τα δικαστήρια σε δίκες που αφορούσαν κτήματα ή γαίες⁹⁷. Στις 14-4-1904 ο μουτεσαρίφης γνωστοποιεί ξανά στις μουχταροδημογεροντίες Θεολόγου τη διαταγή, για να μάθουν οι κάτοικοι «όπως διά τας από τούδε και εις το εξής γενησομένας αγοραπωλησίας κτημάτων, γαιών, αμπέλων, κήπων και των τοιούτων αποτείνονται οι αγοραπωληταί εις το τμήμα (ταπού), ίνα λαμβάνουσι επισήμους τίτλους (ταπιά). Εάν δε γίνωσι ιδιωτικά έγγραφα να μην επικυρώνωνται υπό των Μουχταροδημογερόντων, καθ' ότι φυσικώ τω λόγω συμφώνως τη αυτοκρατορική διαταγή δεν θα γίνονται δεκτά παρά των Δικαστηρίων αι επί τοιούτων ιδιωτικών εγγράφων στηριζόμεναι δίκαι, και όπως αμέσως μας γνωστοποιείται τα ονόματα των πωλητών και αγοραστών εκείνων οίτινες δεν ήθελον αποτανθώσι εις την διοίκησιν»⁹⁸. Επειδή οι αγοραπωλησίες με ιδιωτικά έγγραφα, παρά την απαγόρευση, συνεχίστηκαν, ο μουτεσαρίφης αναγκάζεται και για τρίτη φορά ν' απευθυνθεί στο μουχτάρη Άνω Θεολόγου και να επαναλάβει τη διαταγή με την παρατήρηση ότι, ενώ πληροφορείται ότι γίνονται αγοραπωλησίες με ιδιωτικά έγγραφα στο χωριό του, «ουδεμία μέχρι τούδε πληροφορία εδόθη εκ μέρους υμών»⁹⁹. Οι αγοραπωλησίες με απλά ιδιωτικά έγγραφα συνεχίστηκαν και μετά την απελευθέρωση. Η πρώτη μάλιστα ελληνική διοίκηση αναγνώρισε το δικαίωμα αυτό των κατοίκων της Θάσου· επέβαλε μόνο να χαρτοσημαίνονται οι αγοραπωλησίες που γίνονται «εφ' απλού χάρτου». Στα ανατολικά χωριά της Θάσου η συνήθεια αυτή συνεχίστηκε και μετά το β' παγκόσμιο πόλεμο. Μια σειρά όμως δικών, που χάθηκαν προ 25ετίας, γιατί στηρίζονταν σε απλά πωλητήρια έγγραφα, που δεν ανταποκρίνονταν στο γράμμα του νόμου, προβλημάτισε τους κατοίκους και τους ανάγκασε να καταφεύγουν όλοι πια στους συμβολαιογράφους.

97. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 133. Το έγγραφο είναι γραμμένο στις 16-3-1904.

98. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 140.

99. Πρωτόκολλο, ό.π., σ. 169-170.